

De Times Squares en de Shibuya's van deze wereld zijn vergeven van de grote reclameborden. Lange tijd waren de gebouwen niet meer dan de drager van deze boodschappen. Terwijl vaste beelden zich al een hele tijd niet meer in een kader laten opsluiten, komen bewegende beelden moeilijker los van het hunne. Daar zijn allicht technische redenen voor aan te wijzen, maar een belangrijk element is beslist ook dat de 20e eeuw de eeuw van het scherm was, veel meer nog dan die van het beeld.

TEKST: Grégoire Talon

MEDIAGEVELS

Traversias, een complexe video-installatie in het atrium van het Justus Lipsiusgebouw in Brussel

In 'Le pli. Leibniz et le Baroque' (Editions de Minuit, 1989) schrijft Gilles Deleuze dat "de nieuwe positie van het object dit laatste niet meer in verband brengt met een ruimtelijk matrijs, dat wil zeggen met de relatie tussen vorm en materie, maar met een tijdelijke modulatie waarin de materie voortdurend aan verandering en de vorm continu aan ontwikkeling onderhevig is. [...] Behalve tijdelijk is deze opvatting van het object ook kwalitatief van aard, want ook klank en kleur staan niet vast maar worden in de modulatie opgenomen. Een dergelijk object is niet meer essentialistisch maar maniëristisch: het wordt gebeuren."

Vervang in deze meer dan twintig jaar oude tekst 'het object' door 'de architectuur' en hij wordt de visionaire synthese van de huidige problematiek van de media-architectuur, een samengesteld woord dat volgens de enen staat voor een nieuwe praktijk, volgens anderen voor een uitbreiding van het domein van de architect en volgens nog anderen voor de ruimte waarbinnen een interdisciplinaire dialoog kan plaatsvinden. Zeker is dat hij staat voor alle pogingen tot cross-over tussen een installatie voor 'digital signage' en de architecturale huid van een gebouw. Dergelijke installaties van grote omvang werden vroeger haast uitsluitend gebruikt voor reclameboodschappen en voor grootschalige culturele evenementen, maar sinds enkele jaren is dat niet meer zo. Dankzij de democratisering van allerlei vormen van ledverlichting en hun controlesystemen duikt in onze steden nu het ene caleidoscopische gebouw na het andere op.

Een van haar eerste belangrijke stappen zette de media-architectuur op Belgisch grondgebied, en wel tijdens de overgang naar het jaar 2000, zoals de Brusselaars zich zullen herinneren, toen het collectief Magic Monkeys de elegante voorgevel van glas en beton van het prestigieuze Marnixgebouw van de Amerikaanse architect Gordon Bunshaft omtoverde tot een 2000 m² groot matrix-scherm. De orthogonale matrix van de gevel leende zich hier uitstekend toe. Via een vernuftig elektronisch systeem werd hij verlicht en tot leven gewekt: het werd een van de eerste reusachtige digitale interfaces. Bovendien kon wie dat wilde een persoonlijk virtueel kunstwerk voor de kleurenmatrix ontwerpen en via het internet opsturen. Het project kan een omzetting van het pixelprincipe op architecturale schaal worden genoemd. Dit was geen Las Vegasachtig glitterdecor, dit ademde niet de geest van een stedelijk attractiepark. De architectuur was hier geen voorwendsel voor het beeld, ze werd zelf beeld.

In 2002 waagde men zich in Parijs in het hol van de leeuw door aan de Berlijnse Chaos Computer Club te vragen tijdens de Nuit

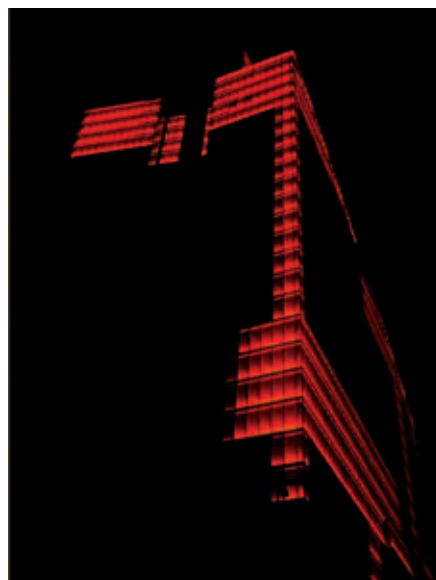
Blanche een van de vier L-vormige torens van de Bibliothèque nationale de France te 'hacken'. Het gebouw van Dominique Perrault kreeg het uitzicht van een reusachtig monochroom scherm, een bovenmaats speelbord dat nu eens een immense Tetris was, dan weer een knipoog naar de Mona Lisa, en voortdurend op het verkeerde been zette. Het bleef niet bij de voorlopers van 2000 en 2002. De jongste jaren hebben veel steden en architecten hun muren ter beschikking gesteld van de verbeelding van kunstenaars. Zo werden de 6000 ramen van de Dexiatoren voor de Nuit Blanche 2007 in Brussel het toneel van spectr[a]um, een door het kunstenaarscollectief LAb[au] bedachte

dialoog tussen het efemere en het blijvende. Een hele nacht lang was te zien hoe een van de hoogste torens van de hoofdstad van het land – België stond inderdaad weer op de voorste rij – getooid werd met bewegende visuele motieven in een regie van elektronische topkunstenaars. Met 12 RGB-ledmodules in elk van de beglaasde rechthoeken en een aangepaste software toverde LAb[au] het 145 meter hoge trapeziumvormige gebouw om tot een visueel choreografisch spel voor de hele stad.

Als een visueel signaal wordt uitgezonden, volgt dit, ongeacht de resolutie, de regels van de voortplanting van het licht. Of het nu gaat om directe, indirecte, gerichte, diffuse of

© LAB[au] + OLAF BENDER, 2007

© LAB[au] + LIMITEZERO, 2007

© LAB[au] + LIMITEZERO, 2007

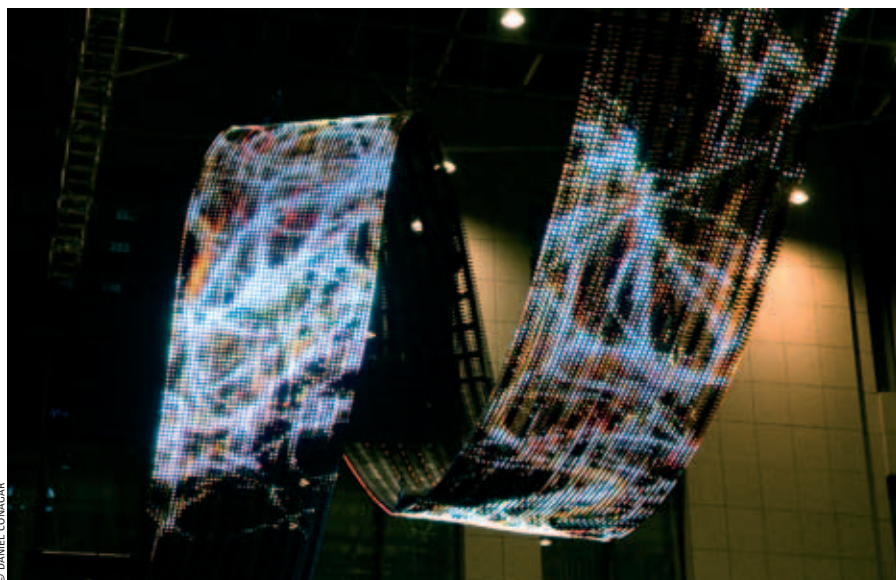
LAB[au] veranderde de Dexiatoren tijdens de Nuit Blanche 2007 in een installatie voor heel Brussel

Tijdens de overgang naar 2000 palmden de Magic Monkeys het Marnix-gebouw in

De gevel van 2000 m² was één van de eerste monumentale mediagevels

Het ledlint van Daniel Conagar is 33 meter lang

weerkatste signalen, de installaties waarmee de industrie naar voren komt, worden aangepast en gecombineerd om te beantwoorden aan de eisen van de architecturale projecten. Bij de visuele inkleding van het Ars Electronica Center in het Oostenrijkse Linz (2009) heeft architect Andreas Treusch de technologie ingewerkt in de structuur van het gebouw: dankzij een RGB-ledstaaf in de linker- of de rechterstijl van de kozijnen van de voorgevel en het gebruik van halfdoorschijnend Masterglass, blijft de lichtbron onzichtbaar. De voorbijganger ziet alleen haar weerkaatsing: monochroom licht dat van sterk tot zwak gaat. Met dit systeem, ontwikkeld door de Oostenrijkse firma Multivision en bestaande uit ongeveer 40 000 diodes, kunnen dynamische, veelkleurige motieven van lage resolutie worden getoond. De kunstenaars van het Ars Electronica Festival die deze nieuwe domeinen van de architectuur willen verkennen, hebben hier een van de grootste mediagevels van Europa tot hun beschikking. Voor de flagshipstore van het Japanse merk Uniqlo in Osaka kozen architect Sou Fujimoto en Sirius Lighting Office voor rechtstreeks diffuus licht. 312 Dot XL RGB-leds, waarvan het licht wordt gefilterd door glas met een ETFE-coating, glinsteren op de vier zijden van het gebouw dat eruitziet als een reuzegrote kubus van Rubik. Dankzij het dichte netwerk van RVB-lichtpunten bereikt men met dit systeem, op de markt gebracht door Traxon Technologies, een uiterst vlotte animatie van visuele motieven. Omdat men werkt met een middenresolutie moet men zich voor de voorstellingen beperken tot eenvoudige grafische vormen, maar kan men anderzijds zowel inspelen op de kubusvorm van het gebouw als deze links laten liggen, en dat leidt soms tot leuke verrassingen.

Werkt men met lichtpunten die dichter bij elkaar liggen, dan ontstaat een beeldresolutie waarmee men grote video's kan tonen, iets wat in de commerciële architectuur erg gegeerd is maar wat nog relatief duur is. Het is aan ontwerpers en architecten om iets met deze technologieën te doen. In Traversias, de video-installatie van Daniel Conagar die in 2010 te zien was in het atrium van het Justus Lipsiusgebouw in Brussel, speelt deze Spaanse kunstenaar een even complexe als precieze video-animatie af op een 33 meter lang lusvormig ledlint dat op 10 meter boven de grond hangt. Dit soepele, lichte lednetwerk van hoge resolutie, ontwikkeld met de P37-technologie van de Engelse firma Blip, biedt nieuwe perspectieven voor gebouwen met onregelmatige vormen.

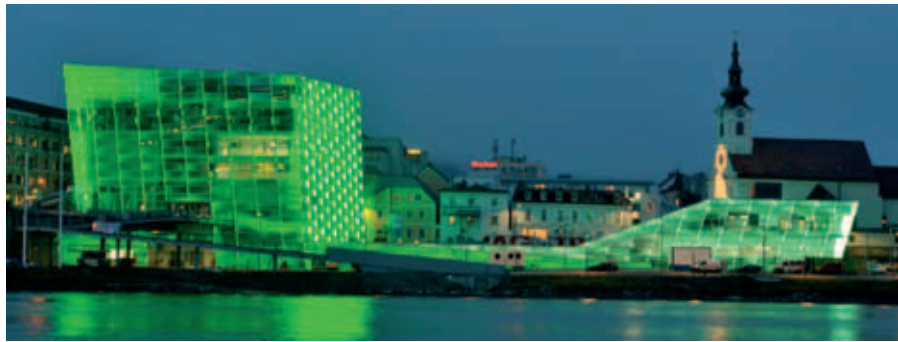
Al enkele jaren laaft onze collectieve verbeelding zich gulzig aan sciencefictionbeelden die gemaakt worden door een transparant scherm met bewegende getekende beelden over echte beelden te leggen. Intussen heeft

de realiteit de fictie ingehaald. Er is nu ook een nieuw product op de markt dat Glassiled heet: veiligheidsglas met led erin. Het samengaan van uiterst discrete diodemodules en een onzichtbare bekabeling maakt het mogelijk transparant beglaseerde façades te combineren met lichtpanelen voor beeldprojectie. De resolutie en de kleuren kunnen worden aangepast. De klant bepaalt zelf hoe de ledframes er zullen uitzien. Het systeem wordt sinds 2009 toegepast voor de gevels van de zetel van Bouygues Immobilier in Issy-les-Moulineaux (Frankrijk), ontworpen door Christian de Portzamparc.

In 2003 was Graz, na Wenen de belangrijkste stad van Oostenrijk, culturele hoofdstad van Europa. Dat het toen geopende Kunsthaus 'Friendly Alien' werd gedoopt, heeft zeker te maken met de – niet onbesproken – biomorfe architectuur van Peter Cook en Colin Fournier, maar ook met de als low tech overkomende BIX-mediagevel van het Berlijnse collectief realities:united. BIX is de samentrekking van 'Big piXel'. De mediagevel (aan de oostzijde van dit atypische gebouw) heeft een oppervlakte van 900 m² en bestaat uit 930 cirkelvormige neonbuizen voor monochrome animaties van lage resolutie.

Dat daarmee de kwaliteit vermindert, was een bewuste keuze van realities:united. De ontwerpers wilden duidelijk breken met de reclamewereld en een dam opwerpen tegen technologische veroudering. Daartegenover staat dat ze de controle van de lichtintensiteit hebben verfijnd, zodat de beelden een haast tastbare diepte verkrijgen en verrassend soepel in elkaar verglijden. Daarmee doen ze de visuele motieven zo bij het biomorfe uitzicht van het gebouw aansluiten (ook al hebben ze pas in een laat stadium aan de BIX gedacht), dat dit als een dier tot leven lijkt te komen.

Ze zijn perfect geslaagd in wat ze nastreefden: het stadsweefsel verrijken met een metafoor van het organische. Vanaf de creatie van de BIX heeft realities:united bewust de videomonitor uit zijn monumentale interventies geschrapt. Voor het collectief is de media-architectuur geen visuele megafoon voor allerlei boodschappen, maar dient ze om een stemming over te brengen, anders te doen kijken, nieuwsgierig te maken en de stedelingen een nieuw emotioneel idioom aan te reiken. Voor de aanpassing van de gebouwen van de militaire intendance in Orléans (waar het Archilab-festival onderdak heeft gevonden) tot een onderkomen voor het Fonds Régional d'Art Contemporain van de Région Centre in Frankrijk bewandelt het architectenbureau Jakob + MacFarlane heel andere wegen: het werkt met de driehoek metaal-glas-videobeelden. In de ogen van de architecten moet deze multimediale baken een permanente getuige zijn van het scheppingsproces in het gebouw. Daarom kiezen zij voor iets

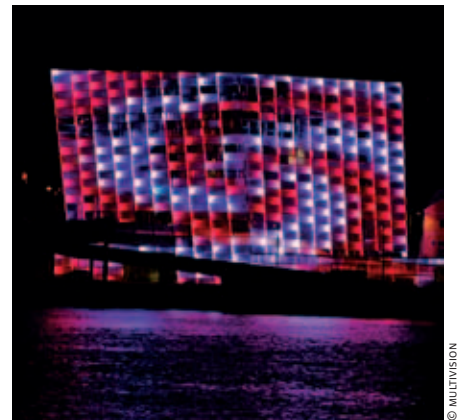

Bij de visuele inkleding van het Ars Electronica Center in Linz integreerde architect Andreas Treusch de technologie in de structuur van het gebouw

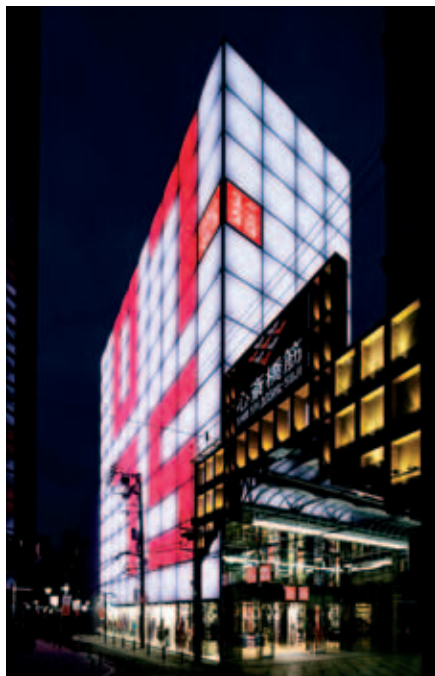
© STADT LINZ

© RUBIKA

© MULTIVISION

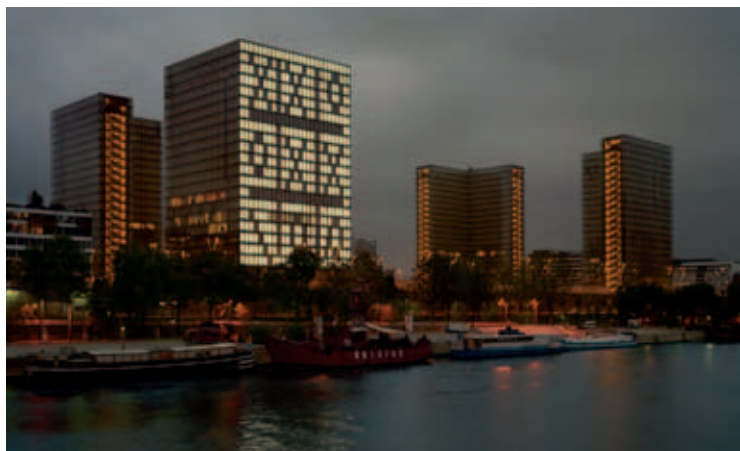
© TRAXON TECHNOLOGIES

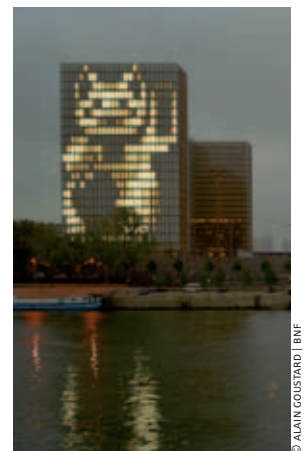
© TRAXON TECHNOLOGIES

Voor de flagshipstore van Uniqlo in Osaka kozen architect Sou Fujimoto en Sirius Lighting Office voor rechtstreeks diffuus licht

hieronder
In 2002 'hackte' de Chaos Computer Club uit Berlijn tijdens de Nuit Blanche één van de torens van de Bibliothèque nationale de France

© ALAIN GOUSSARD | BNF

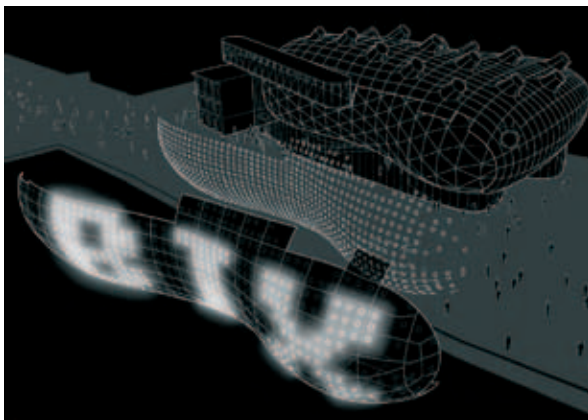

© ALAIN GOUSSARD | BNF

© PETER PANESCH | LANDESMUSEUM JOHANNNEUM

Het BIX-systeem van het collectief realities:united op de gevel van de 'Friendly Alien' van Peter Cook en Colin Fournier in Graz

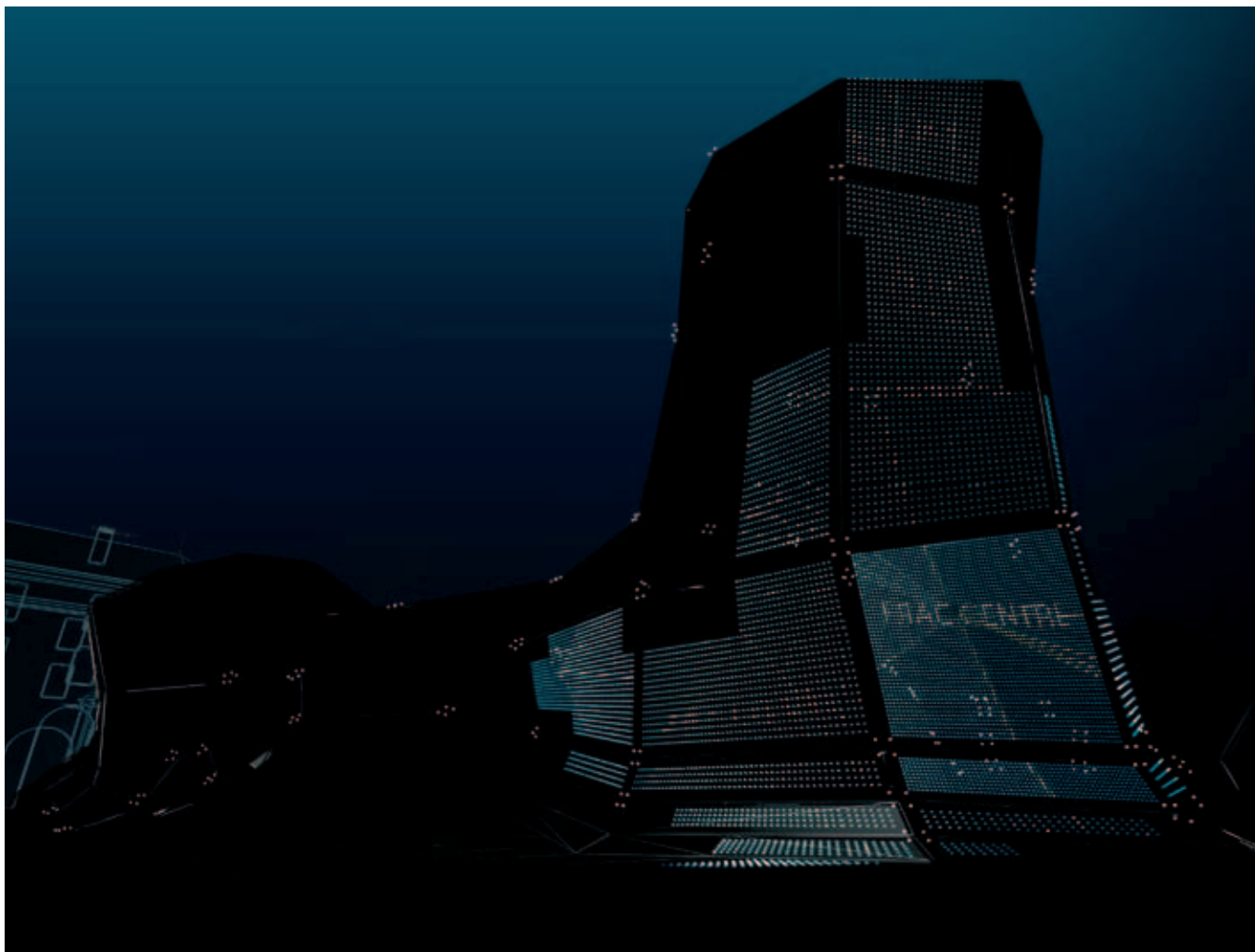
© REALITIES UNITED

© REALITIES UNITED

wat eruitziet als een 3D-beeld, dus voor een concrete vertaling van de term 'informatie-architectuur'. Ze doen daarbij een beroep op de ervaring van Electronic Shadow, een duo visuele kunstenaars dat diepgravende en poëtische interactieve installaties maakt, en op de kennis van de studie bureaus van Philips. Zo groeit een met leds overdekt multimediaal architecturaal object. Na zijn oplevering in het eerste semester van 2013 zal het gebouw als een fontein van digitale informatie allerlei inlichtingen en visuele motieven sproeien die in real time worden geactualiseerd op grond van wat op het web en in situ te vinden is. Wat kan men via mediagevels in de openbare ruimte verspreiden? Achter die ene vraag gaan er vele andere schuil. Allemaal hebben ze te maken met architectuur en stedenbouwkunde – en allemaal reiken ze verder. Dagelijks een groot publiek aanspreken veronderstelt op z'n minst dat je nadenkt over de boodschappen die je de wereld instuurt. De media-architectuur is beslist een verrijking voor de relatie tussen het bouwwerk en zijn omgeving, maar plaatst tegelijk de architect voor zijn verantwoordelijkheid.

Toekomstige site van het Fonds Régional d'Art Contemporain (FRAC) van de Région du Centre, door het bureau Jakob + MacFarlane, bijgestaan door Electronic Shadow

© ELECTRONIC SHADOW